

Kartlegging av rømt oppdrettslaks på Sør- Vestlandet høsten 2020

Helge Skoglund & Tore Wiers

Parti frå nedre del av Sokndalselva (Arkivfoto: NORCE LFI v/Helge Skoglund)

1. Bakgrunn og hensikt

På sensommeren/tidlig høst 2020 fikk Fiskeridirektoratet inn meldinger av rømt oppdrettslaks størrelse 1-2 kg i Kvina, Sokna og Åna-Sira. Det var på dette tidspunkt ikke meldt om aktuelle rømmingshendelser som var sannsynlig kilde til den rømt fisken. Basert på rammeavtale 18/5404 ønsker Fiskeridirektoratet at NORCE LFI utførte en kartlegging av forekomst samt utførte uttak av rømt fisk i de tre vassdragene.

2. Gjennomføring og resultat

Det ble utført en befarings med snorkling i de tre aktuelle elvene den 21-22. september 2020. Det ble også opprettet kontakt med elveeierlagene for å innhente aktuelle opplysninger eventuelt bidrag til utfisking i vassdragene.

Kvina

På slutten av fiskesesongen i ble det fanget en flere rømte oppdrettslakser i Kvina. På Kvina Elveeigarlag sin laksebørs på inatur (<https://www.laksefisk.no/fangstrapport/?ID=627>) ble det rapportert inn fangst av 26 oppdrettslaks i den ordinære fiskesesongen i vassdraget, hvorav 23 ble fanget fra 20. august og frem til fiskesesongen ble avsluttet den 31. august. Etter avtale med Kvina elveeierlag ble det innhentet fisketillatelse fra Fylkesmannen i Agder for utfisking utover høsten, inkludert lokalt stangfiske som ble videre organisert av elveeierlaget. Leder i Kvina elveeierlag hadde også kontakt med de øvrige elveeierlagene, samt med MOWI som ønsket seg prøver av fettfinner av innfanget oppdrettslaks for egne genetiske analyser, og påtok seg arbeidet med å koordinere innsamling av skjellprøver.

Det ble utført en befarings med snorkling i vassdraget for å kartlegge forekomst av rømt fisk den 21. september 2020. De undersøkte lokalitetene ble undersøkt i dialog med leder i elveeierlaget i Kvina. Det ble snorklet på fire strekninger; Slimestad som er første høl/gytestrekning ovenfor brakkvannssonen, Klosterhølen, Liknes og Kvernhuslølen som er første større fossestryk i vassdraget. Siktforholdene under vann var noe begrenset (om lag 3 m) på grunn av høyt humusinnhold, men vannføringen var nær minstevannføring og undersøkelsene ble utført på et relativt sett gunstig tidspunkt med tanke på forhold. Det ble totalt registrert fem oppdrettslaks og noen titalls villaks og sjøaure, hvorav to oppdrettslaks ble registrert ved Liknes og tre ved Klosterhølen. Undersøkelsene er ikke egnet til å si noe om den totale mengden oppdrettsfisk som er i elven, men indikerer at det fortsatt forekommer oppdrettslaks flere streder på den lakseførende strekningen i Kvina. Siktforholdene under vann var for dårlige for å jakte oppdrettslaks med harpun. Ettersom oppdrettsfisken også var spredt og sto på områder med gytefisk av villfisk, ble det ikke vurdert som hensiktsmessig å utføre ytterligere utfisking med not eller garn. Videre utfisking ble derfor avtalt utført ved lokalt stangfiske organisert av elveeierlaget.

Ifølge elveeierlaget ble det tatt 17 oppdrettslaks mellom 1-3 kg i det utvidete uttaksfiske i Kvina høsten 2020.

Åna-Sira

I Sireåna ble det ifølge fangstrapporten på inatur rapportert inn 30 oppdrettslaks i løpet av den ordinære fiskesesongen som varte frem til 20. september 2020 (<https://www.laksefisk.no/fangstrapport/?ID=627>). Dette er fisk som er identifisert som rømt oppdrettslaks av fisker, men det er samlet inn skjellprøver fra deler av fangsten. Det er i tillegg sendt inn fem skjellprøver fra uttaksfiske etter ordinær fiskesesong.

Det ble snorklet i hele restfeltet fra Helvetesfossen og ned til utløpet av kraftstasjonen i Sireåna den 21. september 2020. Det ble observert et titalls villaks og sjøaure, samt en regnbueaure. Det ble ikke observert rømt oppdrettslaks på denne strekningen. Fra kraftstasjonene var det for høy vannføring og kraftig strøm til å snorkle. Den store vannføringen fra kraftstasjonene vil trolig tiltrekke seg mye rømt fisk i regionene, og det er sannsynlig at rømt laks stopper opp og oppholder seg på strekningen fra kraftverksutløpet og ned til sjøen. Det er også på strekningen nedstrøms kraftverket at mesteparten av fisket foregår og hvor rømt oppdrettslaks i vassdraget fanges. Det er imidlertid usikkert om det forekommer gyting på strekningen nedenfor kraftstasjonene, og det antas at restfeltet er det viktigste gyte- og oppvekstområdet for laks vassdraget.

Den 13. november 2020 ble det utført drivtelling på restfeltstrekningen finansiert av vassdragsregulanten. Det ble da registrert en kjønnsmoden rømt oppdrettslaks på 2,9 kg som ble tatt ut med harpun. Det er usikkert om dette er fisk fra den aktuelle rømmingsepisoden eller om det er fisk fra tidligere rømmingsepisode.

Rømt oppdrettslaks tatt ut med harpun i Sireåna den 13. november 2020. Det er usikkert om den stammer fra den aktuelle rømmingsepisoden (foto: NORCE LFI v/Christoph Postler)

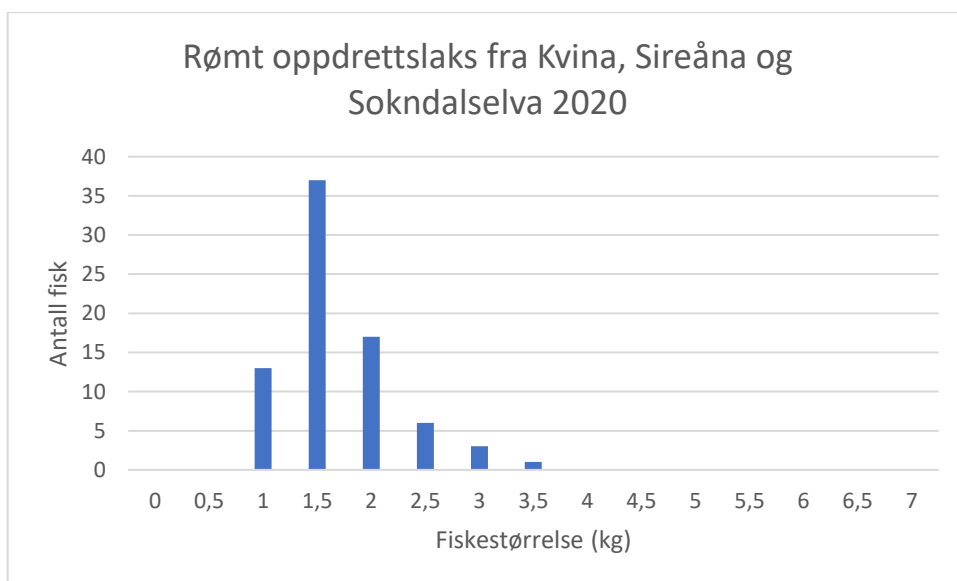
Sokndalselva

Ifølge laksebørsen på inatur ble det rapportert inn fangst av 47 oppdrettslaks i Sokndalselva i løpet av fiskesesongen 2020, hvorav alle ble fanget i fra 23. august og frem til fiskesesongen ble avsluttet den 20. september (<https://www.laksefisk.no/fangstrapport/?ID=627>). Det ble organisert uttaksfiske i etterkant av den ordinære fiskesesongen fra 29. september og frem til 5. oktober. Det ble i denne perioden kun tatt ut to oppdrettslaks før fisket ble avsluttet.

Det ble den 22. september 2020 snorklet på den nederste elvestrekningen og ut i sjøen ved Sogndalsstrand, samt i terskelbassenget i sentrum ved Hauge i Dalane og ved Presthølen. I nedre del ble det observert et fåtalls villaks, en større mengde små sjøaure (blenkjer), og en rømt oppdrettslaks som sto like nedenfor nedre bru ved Sogndalstrand. Det ble også observert fisk som hoppet i sjøen utenfor elveosen som trolig var rømt oppdrettslaks. I tillegg ble det observert en oppdrettslaks ved Presthølen. Den sistnevnte var kjønnsmoden og bar preg av å ha vært noe lenger på rømmen, og kan dermed stamme fra en annen rømmingen enn de øvrige fiskene som ble observert. På grunn av noe høy vannføring var det ikke hensiktsmessig å forsøke videre uttak med harpun eller andre uttaksmetoder.

Samlet vurdering

Det ble samlet fanget og sendt inn 75 skjellprøver av rømt oppdrettslaks til Fiskeridirektoratet fra de tre vassdragene i forbindelse med den aktuelle rømmingssituasjonen. Skjellprøvene ble tatt i forbindelse med både sportsfiske og utfisking etter den ordinære fiskesesongen, og koordinert av elveeierlaget i Kvina. Opphav fra disse er foreløpig ikke verifisert ved skjellanalyse. Fisken som ble tatt skjellprøver fra var fra 1-3,6 kg (Figur 1). Det ble også meldt om fangster av liknende fisk fra både Bjerkreimselva og Figgjo.

Figur 1. Størrelsesfordeling for rømt oppdrettslaks samlet inn for skjellprøver fra Kvina, Sireåna og Sokndalselva under sportsfiske og uttakfiske 2020.

Basert på DNA analyser fra fettfinner samlet inn av Mowi i samarbeid med elveeierlagene, meldte selskapet selv om at fisken var fra Mowi stamme, og kom fra ulike fiskegrupper fra tre ulike lokaliteter som selskapet har i Flekkefjordområdet.